

Историскиот развој на иселувањата од Македонија (3)

Славе Николовски-Катин

Македонците во дијаспората започнаа да се организираат во пошироки облици дури по Првата Светска Војна, а во периодот меѓу двете светски војни се чувствуваше забележителна раздвиженост и активност на национален план. Во почетокот голем број од македонските доселеници, особено од Егејска Македонија се приклучија кон Македонската патриотическа организација, позната како МПО. Меѓутоа, со промената на нејзината политичка ориентација и свртувањето кон големобугарската асимилаторска политика, одреден број Македонци започнаа да формираат независни прогресивни групи во повеќе градови во САД и Канада. Тие во прв ред се залагаа за афирмација на реалните насоки и патишта по кои можеше да се движи македонската револуционерна идејна борба, која беше нераскинлив дел на борбата на другите напредни сили на Балканот. Овие прогресивни групи се обединија во Сојуз, т.е. во Македонскиот Народен Сојуз (МНС), по првата конференција во 1930 година. Главната цел на МНС беше борба за извојување слобода на Македонија, со желба да се создаде Балканска федерација во која ќе бидат гарантирани широки национални, политички и социјални права и слободи на балканските народи, вклучувајќи го и македонскиот народ од трите дела на Македонија. Во реализирање на ваквата политичка платформа, МНС сметаше на содејство и поткрепа од сите прогресивни сили и луѓе во светот, особено од оние на Балканот.

Голем број податоци говорат дека во текот на Втората Светска Војна, заедно со другите прогресивни организации во САД и Канада, МНС своите сили ги имаше насочено кон активно водење на антифашистичката борба. Членовите на оваа организација се бореа за ликвидирање на фашизмот, а беа поборници за изградба на живот што ветува поголеми демократски слободи и траен мир. Нивната помош беше огромна и во периодот на изградбата и обновата на Македонија, сè до нивното укинување во педесеттите години, како последица на Информбирото.

Исто така, македонските иселеници во прекуокеанските земји манифестираа позитивен став и голема лојалност кон НОБ во Македонија и пружија организирана помош во обновата и изградбата по војната. Меѓутоа, најкрупна и најзначајна по својот ефект и значење е кампањата за изградба на дел од болницата во Скопје. Акцијата започна во 1946 година, а во 1948 година болницата беше свечено предадена во употреба, што претставуваше во исто време и гордост и поттик за поврзување со Македонија. Во тие бурни времиња слободниот национален и општествен развој и пробивот на вистината за СР Македонија, беа силен поттик за организираниот живот на иселениците врз национална основа. Тоа, во исто време значеше и најефикасна одбрана од сите странски пропаганди и

непријателски дејствувања во средините на македонската дијаспора.

Кога се зборува, пак, за организираното дејствување во прекуокеанските земји, треба се каже дека тоа го опфаќа мнозинството македонски иселеници. Притоа, важна компонента на ваквото организирање е тоа што тие се сплотени во самостојни асоцијации, пртед се` цркви и црковни општини во кои членуваат Македонци, без оглед од кој дел на Македонија потекнуваат. Притоа, верско-националните објекти иселеничките организации и нивното членство постојано се зголемуваат, а нивната активност се проширува и квалитетно се подобрува. Така во изминатиот период се постигнати видни резултати во духовниот и културно-просветниот живот. Создадени се бројни македонски цркви и друштва, организации, спортски клубови и други форми на дејствување во кои масовно се собираат македонските иселеници. Меѓутоа, од особено значење за активността на македонските иселеници е создавањето на македонските православни цркви и црковни општини.

Македонските православни цркви и општините во Австралија, во Канада и во САД, а во последно време и во западноевропските земји, се најзначајните и најмасовните собиралишта на Македонците од сите делови на Македонија. Во тие македонски храмови, покрај богослужбата, слободно се слуша македонскиот збор, мајчиниот јазик донесен од стариот крај. Во тие културно-просветни и духовни центри работат македонски училишта, каде што се учи мајчиниот македонски јазик, националната историја и географија, а во голем број цркви и верска поука. Така, отворени се процесите за создавање културно-уметнички, забавни, литературни и спортски друштва, издавање весници, билтени и списанија, како и отворање македонски радио и ТВ-емисии. Притоа, македонските православни цркви опстојуваат во дијаспората како несоборлива стварност, како важен фактор во иселеничките средини. Црквите постојат како траен белег, признати се од домашниот фактор и без никакви пречки дејствуваат во средината во која живеат и работат Македонци.

Македонските православни цркви и црковни општини во дијаспората се мошне ценети од тамошното општество, пред с#, поради резултатите што Македонците ги постигнуваат во работата, а и поради нивниот однос и висок степен на лојалност кон новата татковина. Меѓутоа, најзначајно е тоа што македонските иселеници преку своите црковни општини ја афирмираат својата стара татковина, со што даваат прилог и на планот на меѓународните односи. Всушност, тие се мостот на соработка на Република Македонија со Австралија, САД, Канада, со европските и други земји. Досега не еднаш е истакнато дека македонските доселеници и нивните асоцијации, со посебна нагласка на македонските православни цркви и црковни општини, прераснаа во мошне значаен и позитивен фактор во градењето на добрите заемни односи меѓу земјите во кои тие живеат и Република Македонија.

Исто така, одреден број Македонци во дијаспората црквуваат во католички и англикански цркви, потоа во руски, украински, српски, грчки и бугарски, особено во бугарско-македонски, како и во неколку протестантски цркви. Такви се случаите со црквите кои се под јурисдикција на Источната православната црква во Северна Америка (црквите на организацијата МПО во Торонто, Детроит, Форт Веин, Индијанаполис и други градови), на Грчката православна црква во Канада (Торонто, Хамилтон, Виндсор) и Австралија (Мелбурн, Аделајд, Перт и Сиднеј), на Српската црква во САД (Детроит) и Канада (Торонто), на Бугарската православна црква (Мелбурн), на Евангелско-методистичката, на Адвентистичката црква во Австралија и на други цркви. Така во Мелбурн постои Македонска Евангелско - методистичка црква, во која членуваат претежно Македонци од струмичкиот крај. Во САД пак, постојат цркви со име Македонска баптистичка црква, во која членува црнечко население. Оваа црква го примила библиското име на Македонија и нема никаква врска со Македонија и македонскиот народ. Меѓу свештенството и високиот клер на погоре споменатите цркви, особено во Католичката, во Англиканската и во Евангелско-методистичката црква, има одреден број Македонци кои достоино го бранат името и вистината за македонскиот народ и за Македонија.

Во Букурешт е потпишан еден од значајните договори за мир меѓу Русија и Турција -

таканаречениот Букурешки договор за мир од 1912 година, со кој се потврди поразот на Турција и со што заврши Руско-турската војна, која траеше цели шест години. Ако овој договор за некои претставува “мировен договор”, за Македонија и за македонскиот народ е погубен. Имено, со овој договор од мај 1912 година, Романија ја доби Јужна Добруџа, Србија ја доби Вардарска Македонија, Егејска Македонија & припадна на Грција, а пиринскиот дел беше даден на Бугарија. Поделбата остави големи лузни врз историскиот развој на Македонија и на македонскиот народ.

Инаку, од памтивек влашката земја била “ветена земја” за голем број Македонци, особено од западниот дел на Македонија, кои со торбата на рамо, тргнале по белиот свет да спечалат и пак да се вратат во Македонија на дедовските корени. Таквите печалбарски движења, според некои пишувани документи и од комуникацијата со бројни раскажувачи, може да се каже дека биле прилично интензивни и оставиле свој белег врз историјата на македонскиот народ. Така, печалбарството во еден подолг период во времето кога владееше Отоманската империја, стана масовна појава кај Македонците, особено кај селското население. Ваквата појава ја потврдува неподносливата состојба во македонските рурални средини од каде голем број од македонското население, па и од другите националности, ја напуштиле Македонија за да спечалат по нешто и да им пратат на своите фамилии, одеде, меѓу другото, и во Романија.

Се знае дека по неколку илјади Македонци од Галичник, Кичевско, Струшко, Тетовско, Мијачијата, Маврово, и од други делови на Македонија одеде на гурбет во Влашко. Таму се занимавале со различни занимања и живееле претежно групирани во тајфи, односно групи, со цел полесно да го организираат животот и подобро да се снајдат во новата средина. Таквиот печалбарски живот оставил траги во историјата, културата, обичаите и црковното живеење на македонскиот печалбар. Затоа, не случајно се испеани бројни песни за одењето, живеењето и враќањето на печалбарите од Влашко.

Најголемиот бран на доселување на Македонците во Романија се појавува по Втората Светска Војна. Имено, во 1949 година во виорот на Граѓанската војна во Грција голем број политички емигранти од Егејска Македонија претежно се населија во Букурешт. Нивниот дел бил околу 6-7.000 од кои 3.000 Македонци. Тие претежно биле населени во Бостошан, Флорика, Питешти, Хинедоара, Блаила, Галац, Валчеле, Брашов, Клуж, Орадија, Фалтичени како и во детските домови Синаја, Тулгеш, Орадија, Фалтичени, Блаж, Палтениш и Трговиште.

Настојувањата на информативните гласила биле за единство меѓу Македончињата и Грчињата. Имено, како што македонскиот и грчкиот народ се челичеле во борбата против општиот непријател, така тогаш заедно развивале љубов, пријателство и соработка со народите со кои живееле, а особено се стремеле нивните деца да станат патриоти кои ќе ја сакаат својата татковина и својот народ, да станат луѓе со длабока мисла, а нивни примери да бидат нивниот живот, работата, духот и напредокот на социјалистичката младина.

Во 1968 година започна големата преселба на Македонци од Романија во Република Македонија, а во мал број во Грција и во други земји. Во влашката земја останаа многу малку, кои за жал, денес не се организирани во свои македонски организации, ниту се помагаат од матичната земја, туку се оставени во “котелот на асимилирањето”.

Во Романија живеат и неколку стотици Македонци, кои денес се раселиле во повеќе градови, многумина се асимилирале и станале дел од романската стварност.

Исто така, во Романија денес студираат поголем број студенти, главно, од влашка националност, на Универзитетот и на други високи школи во Букурешт. Има и одреден број студенти на постдипломски студии и научници кои ги стекнуваат или презентираат своите знаења во Романија.

Уште во 19 век Русија била предизвик за голем број Македонци, претежно интелектуалци,

кои таму завршуваа академии и како преродбеници се бореа за македонската кауза. Во текот на еден долг период Македонците, главно заминувале за Москва, Петровград, Одеса и други места. Меѓутоа, најголем број Македонци во поранешниот Советски Сојуз, дојдоа во текот на Граѓанската војна во Грција и тие се населија во Кавкаските региони.

Така, според неофицијални податоци бројот на политичките емигранти од Грција во Ташкент и околните места во периодот 1949 година, се движел меѓу 19 и 20 илјади, од кои 7-8.000 биле Македонци од Беломорска Македонија. Тој број се зголеми во педесеттите години и достигнал бројка од околу триесетина илјади. Подоцна рапидно се намалува поради големиот број повратници во Грција, Македонија и во други земји. Се смета дека денес на овие простори живеат околу 2.000 Грци и околу 300 до 500 Македонци, претежно стари лица или мешани бракови.

И во Ташкент, Македонците ја делеле истата судбина со Грците. Тие, главно, беа организирани во заедничка политичка организација, а информирањето имаше едно од важните ролји.

Исто така, поголем број Македонци живеела во Русија како градежни работници и стручњаци. Тие оставила видни траги во градежништвото во Русија и Украина. И денес има одреден број работници и стручни кадри, како и бројни интелектуалци и студенти.

Продолжува